AMBROSI CARRIÓN

LA MIRACULOSA

Tres actes

BARCELONA
13-setbre.-1924

Ambrosi Carrión

La Miraculosa

Tragedia: Tres actes

BARCELONA
Administració - Direcció:
LLIBRERIA ITALIANA
Rbla. Catalunya, 125

A

J. PUIG PUJADES

PATRICI FIGUERENC I AMIC DILECTE

L'AUTOR CONSAGRA L'OBRA

COM A TESTIMONI

D'AGRAIMENT I FERMANÇA

D'AMISTAT PERDURABLE

DRAMATIS PERSONAE

LA MIRACULOSA MARTA
MARC, EL CAPITÀ PIRATA
L'EPILÈPTIC
EL TIMONER
EL NEÒFIT MARTINET
HUC, EL CONTRAMESTRE
CAP DE FOC
EL GUAITA
EL VELL CREIENT SIMÓ
DUES DONZELLES: AGNÈS i MARIA
ELS TRES NOVICIS: JAUME, BAPTISTA i ESTEVE
UN PIRATA VELL
UN ALTRE PIRATA
LA VEU DE LES VERGUES
ELS CAPTIUS
ELS PIRATES
EL CHOR DELS CAPTIUS

L'acció té lloc a les darreries de l'Edat mitjana

Fou estrenada aquesta tragèdia la vetlla del 17 d'abril de 1920 per la companyia dramàtica de Maria Vila i Pius Daví, al Teatre Principal de la ciutat de Figueres. La representaren respectivament, els artistes següents: Sra. Vila, Srs. Daví, Lluelles, Mantua, Sra. Valentí, Srs. Aguiló, Cervera, Serrahima, Vila, Sres. Masriera i Bayona, senyoretes Peris, Perelló i Bol, i Srs. Mer i Galceràn.

Composà la música choral en Sebastià Mestres i la cantà l'Orfeó «Germanor Empordanesa», dirigit per en Ramon Bassaganyas.

Pintaren les decoracions els artistes escenògrafs R. Batlle i J. Amigó.

La direcció escènica fou a càrrec del primer actor en Pius Daví.

ACTE PRIMER

L'acció té lloc sobre la coberta d'un navili migeval que es veu en tota la seva extensió, des de la prora que és a l'últim terme fins la popa, que és al prosceni. Al centre d'aquest, en la borda que va de banda a banda del primer terme, la grossa canya del timó o gobernall ; davant d'aquest l'entrada de la cambra de popa i al fons, a prora, una escala que tanca una trapa. A l'esquerra el portaló ; la nau, porta les veles esteses. És al matí.

(El contramestre és dalt del castell, i amb un corn a la mà va donant les ordres per a la maniobra ; qualques pirates abocats per la borda esguarden ; abaix, l'epilèptic ajegut a terra pantejant d'emoció i tremolant sempre.)

EL CONTRAMESTRE

(Cridant.)

Arrieu el velam ! Tots a les vergues !

(Toca el corn.)

UNA VEU DES DE LES VERGUES

Bona presa d'esclaus !

VEUS DE PIRATES

Arria !

Arria !

L'EPILÈPTIC

Bona presa d'esclaus !... Quants m'en pertoquen,
diga'm, oh contramestre ?

EL CONTRAMESTRE

Dorm i calla ;
prou que fem mantenint-te !

L'EPILÈPTIC

Lladres, lladres !
Voleu robar-me !

EL CONTRAMESTRE

Timoner, pren cura.
Barra a estribor !...

UN PIRATA

Ja són a prop.

L'EPILÈPTIC

La presa
és bona? No em puc moure jo, digueu-m'ho.
(*Ningú li fa cas.*)

ALTRE PIRATA

(*Al contramestre.*)
Per què no anem nosaltres a trobar-los?
Ja els tindríem ací!

LA VEU DE LES VERGUES

Hi veig tres frares...
(*Tots els pirates riuen.*)

EL CONTRAMESTRE

Vénen a convertir-nos!

EL TIMONER

A fuetades
els hem de fer dansar!

L'EPILÈPTIC

Calla, que a voltes
ells saben certs remeis... Poden gorir-me.

UN PIRATA

M'apar sentî els seus plors...

LA VEU DE LES VERGUES

També donzelles
hi veig. Una va dreta en mig la barca,
i en els braços apar que un infant porti.

L'EPILÈPTIC

(*Amb lascívia.*)
Una donzella rossa com les bresques,
carnosa i d'ulls que llampin com escates
voldria... Quan el mal en mi fes presa,
prenent-la entre mos braços, la faria
retòrcer com un bímet i la gorja
li desfaria mossegant...

EL TIMONER

Les dones
no són per tu, llebrós...

L'EPILÈPTIC

Per tu llavores,
que ets borni per sa causa...

EL TIMONER

(Furiós.)

Calla!

L'EPILÈPTIC

(Amb ironia grollera.)

Deixa'm
que rigui, car vençut per una fembra
fores...

EL TIMONER

(Foll de ràbia treient una mà de la canya i amb ella prenent la destral que dú a la cintura, amenaça al malalt.)

Jo et jur pel diable, mala llengua,
que et bado el cap amb la destral si tornes
a obrir la boca!

EL CONTRAMESTRE

(Dominant-los.)

Calleu tots!

(Als pirates que miren per la popa.)

Vosaltres
ja esteu a punt?

(Cridant.)

Pareu els rems!

UN PIRATA

(Amb menyspreu.)

La presa
m'apar que val ben poc!

L'EPILÈPTIC

Una donzella,
per mi, i aprés els frares que em guareixin.

MARC

(Cridant de fora.)

Obriu el portaló! Arrieu les cordes,
depressa!

(Ho fan; uns quants baixen i obren el portaló que és a l'esquerra de l'escena.)

EL TIMONER

Quants esclaus?

UN PIRATA

(Amb menyspreu.)

Una vintena.

(Obren el portaló. D'un salt, Marc, el capità, entra en el navili. Es jove i formós.)

MARC

Embarqueu-los depressa!

EL CONTRAMESTRE

(*Acostant-se.*)

Resistència
no feren pas?

MARC

Com un remat d'ovelles
s'ajupiren al jou. Sols una dona
va gosar afrontar-me. Una donzella
d'uns ulls de foc!...

(*A empentes els pirates van fent entrar als captius. Són aquests una vintena entre homes i dones. Amb ells hi van tres novicis de l'ordre del Cister, el vell Simó, el neòfit Martinet i les dues donzelles malaltes.*)

Mira-la, veus? Aquella
que està dreta en la barca, i en els braços
i dú la imatge d'una verge... Diga'm,
no és cert que d'ella apar brollâ un efluvi
misteriós?

EL CONTRAMESTRE

És formosa!

L'EPILÈPTIC

(*Que arrossegant-se ha anat contant els captius.*)

Una vintena!
No me'n tocarà cap!

EL CONTRAMESTRE

Depressa, a dintre!

LA VEU DE MARTA

No em toqueu, homs impurs!

MARC

(*Al contramestre.*)

Guaita! Domina
amb l'esguart solsament, als nostrs homes.

LA VEU DE MARTA

No em toquin vostres mans de sang sullades,
cobertes de l'oprobi, del carnatge,
del furt i la lascívia. Arrera, arrera!
Ja que he caigut, sotmesa a vostra força,
no em toqueu.

MARC

(*Al contramestre.*)

Veus? No es mouen.

EL CONTRAMESTRE

(Cridant.)

Eh, vosaltres,
que us tornareu de pedra? Au, pujeu-la
a la nau i acabem.

LA VEU DE MARTA

Oprobi, oprobi
al qui em posi la mà!

EL VELL SIMÓ

Es consagrada
per voler de l'Altíssim.

LA VEU DE MARTA

Tu, qui sobre
d'aqueixos homs comandes, prohibeix-los
que em toquin!

(Caient de genolls.)

Per pietat!

EL VELL SIMÓ

Ella és sagrada!...

MARC

(Després d'una pausa.)

Deixeu-la estar!

EL NEÒFIT MARTINET

Mercès!

LES DONZELLES

Beneït sigues!

EL CONTRAMESTRE

(A Marc.)

Cediu?

MARC

Deixa-la fer!

EL CONTRAMESTRE

Es que...

MARC

(Dominant.)

Silenci!

(Es fa un silenci. Després torna a sentir-se)

LA VEU DE MARTA

Veniu a mi, vosaltres els novicis.
Jaume, que dús el nom del Sant Apòstol
que jeu allà en les terres castellanes,
que lliura dels maurs. Vina, Baptista,
que així et nomenen perquè tu deus l'aigua
de vida als infidels donar. Esteve,

vina, també, tu que el record ens portes
del primer que morí pel Crist! Vosaltres
veniu a mi, i vostres mans m'ajudin.

EL VELL SIMÓ

Tots de genolls, tots de genolls!

EL NEÒFIT MARTINET

(Caient agenollat prop del portaló.)
Oh, santa,
tu ens salvaràs!

(Tots han caigut de genolls menys els pirates que romanen agrupats al fons, per les escales i dalt del castell de popa. En primer terme, mig ajassat a terra, l'Epilèptic. Llavors Marta la miraculosa, la donzella santa, entra en la nau rodejada dels tres novicis que apar que la duguin en la solemnitat d'una processó. Ella és pàl·lida i formosa, d'ulls profunds, lluents de la febre i del resplandor d'una missió sagrada. Va coberta amb una túnica, descalça i amb un vel que li embolcalla el front. Porta en els braços una verge tallada en fusta, primitiva, quina túnica cau en plecs rígits. La sosté amb el braç esquer i amb el dret la cobreix amb la punta del vel. Tots han callat, esperant que ella parli. L'epilèptic l'esguarda ansiosament. A la fi ella diu :)

MARTA

És Déu qui pot salvar-nos
només!

(Mostrant la imatge.)

Mireu-la a n'ella, la gloriosa
mare del Crist, i trobareu la força
que han perdut vostres cors. Serà com bàlsem
dessobre una ferida, com la joia
del cel tot blau, després de la tempesta ;
com l'aigua pel sedent ; com és la costa
pel nàufreg, que lluitant, va amb l'ona fera ;
com la mare a l'infant, que estén els braços
en la foscor. Mireu-la, és nostra força!
Amb ella entre nosaltres, invencibles
serem. No temau res, car ella ens guarda!

LES DONZELLES

Pietat, pietat de naltres, santa mare.

EL NEÒFIT MARTINET

Oh, Marta, són com roses tes paraules
florint dessobre els arços!

MARTA

Molt més dolces
són les roses de sang en nostres plantes,
quan les punxen els arços.

ELS TRES NOVICIS

Santa! Santa!
(Les donzelles agenollades li besen la túnica. Tots romanen quiets com dominats per una força misteriosa. L'Epilèptic s'arrossega fins ella i li diu :)

L'EPILÈPTIC

Si és cert que ets santa, per què no em guareixes?
Tinc or i te'l daré...

MARTA

Si creus, un dia
seràs guarit!

L'EPILÈPTIC

(Sense entendre-la.)
Què vols dir, tu?
(Una altra pausa. De sopte, la veu irònica del timoner trenca la beatitud.)

EL TIMONER

Eh, valtres,
quedareu encantats, tots amb la boca
badada, com cigonyes? Cal l'oratge
aprofitar, que el vent ens és propici!

EL CONTRAMESTRE

Cert! a la feina tots!

UN PIRATA

Cap a l'Egipte,
que hi ha mercat d'esclaus a lluna nova!

EL CONTRAMESTRE

Au, doncs!

MARC

(Que havia quedat per un moment estàtic, deturant-lo per un braç.)
Espera!

EL CONTRAMESTRE

(Estranyat.)
Què?...

MARC

No l'has oida
com parla dolçament?

EL CONTRAMESTRE

Patró sou pàl·lid
i tremoleu... Què us passsa?

MARC

No la oïres?

EL CONTRAMESTRE

Si tant vos plau, feu-la bagassa vostra!

MARC

(Repetint les paraules d'ella.)

No em toquins vostres mans de sang sullades.

EL CONTRAMESTRE

La febre us ha torbat? Llavors deixeu-me
manar! No ens val de res un esperit feble
i el vostre...

UN PIRATA

(Irat.)

Si sou boig, comandi un altre.

MARC

(Retornant-se.)

Què heu gosat dir? Qui sou vosaltres? Feu-vos
arrera, tot seguit i ai del que torni
a obrir la boca sens que jo li mani,
que l'estendré a mos peus d'un cop de glavi.

(Tots es fan enrera; després d'una pausa.)

Tots al seu lloc. Isseu totes les veles
i vers l'Egipte, prest!

EL CONTRAMESTRE

Per fi es retorna!

L'EPILÈPTIC

Es cobdiciós tal volta de la fembra!

ELS PIRATES

A Egipte!

EL CONTRAMESTRE

(Cridant i tocant el corn.)

Isseu les veles!

MARC

Totes, totes
obertes triomfalment, cantant la glòria
de nostra nau!

EL CONTRAMESTRE

Canya a ponent!

VEUS DE PIRATES

Oh!... issa!!

MARC

(Amb entusiasme.)

Oh... issa! mos companys! La mar és nostra!
Aquesta mar que ens gronxa entre ses ones,
aquesta mar que ens brinda tot son baume,
aquesta mar arreu remorejanta,
la nostra mar, canteu-la amb mi, canteu-la!

(Tots els pirates entorn d'ell són presa d'un entusiasme boig. Els captius amb Marta entremig d'ells s'han agrupat a la dreta.)

Mar brava que bresses el nostre vaixell,
apars una fera llepant son cadell.
Mar forta que ens portes d'ací cap allà,
corcê ets quina cursa no es pot deturar.
Tu ens dónes la vida i naltres el cor
junyits en la vida, junyits en la mort.

(Mirant fixament a Marta.)

I jo t'he esposat, que a voltes ets dolça,
el vent en les cordes el seu cantar polsa,
i al bres de tes ones jo em quedo adormit,
infant que a la mare li dorm sobre el pit.
I són les estrelles esquitxos d'escuma,
i s'alça la lluna, la boira s'esfuma,
la lluna que passa navili dormit
bogant per les ones del dol de la nit.
I jo t'he esposat, que em plaus somrienta
i em plaus encrespada, i em plaus si ets furienta,
si em trenques les bordes del pont de la nau,
si a qualque pirata tu em preus per esclau,
si bótes i t'alces furiosa udolant,
si el vent per les cordes travessa xiulant,
si esquinsa les veles i fa cruixí els pals...,
geganta que dónes carícies mortals,
així m'ets plaenta i t'amo molt més,
llavors que t'enfiles al pont dant-me un bes.
I encara que em besis amb besos de mort,
la nau que jo meno duràs sempre a port,
car t'he feta esclava del jou dels meus rems,
i som per ta força nosaltres més ferms.

(Amb emoció.)

Oh, mar, mar immensa que em portes al braç
i estàs desitjosa de dar-me l'abraç
postrer, jo t'adoro car ets llibertat,
i ets vida i ets força, i tota t'has dat
al prec de mes ànsies, com jo sóc per tu
de tants com t'adoren l'amant més segur.
Oh, mar, que en ta pompa em feres triomfant,
damunt de la comba del sí pantejant,
quan sobre ma testa el sol cau com or

i canta mes glòries lleuger i sonor
el vent en les vergues, mar aspre, mar gran,
al frec de les ones que vénen i van,
jo sóc en ta força per sempre rendit,
oh, mar del meu somni, oh mar infinit!

(Tots els pirates llencen un crit de triomf, mentre que ell, vençut per l'emoció, cau assegut. Els pirates es dispersen. Sols romanen en primer terme, ell, els captius, Marta i l'Epilèptic. Més al fons Huc el contramestre, dalt del castell el guaita.)

EL CONTRAMESTRE

I ara a partí el botí!

EL TIMONER

(Amb mofa.)

Per mi guardeu-me
un frare que em prediqui.

UN PIRATA

(Rient.)

Fart de dones,
per confessar tos crims, ara el desitges?

MARC

(Senyalant a Marta.)

Partiu com sempre, mes aquella dona
la vull per mi!

EL CONTRAMESTRE

Els homes a la venda,
i tot el que se'n tregui parts iguales.

L'EPILÈPTIC

(Arrossegant-se fins al capità.)

Do'm una fembra a mi!

MARC

Deixa'm!

L'EPILÈPTIC

Escolta'm,
tinc or... aquella blanca que a les plantes
s'asseu de ta bagassa...

MARC

(Alçant-se irat.)

Mala llengua,
ja estic cansat d'oir-te i suportar-te!
Dos homs ací!...

(Dos pirates s'atancen.)

Preneu-lo i per la borda
llenceu-lo al mar. No una, sinó a centes
les fembres et daré, totes les ones.

(Els dos homes van per arrossegar-lo mentre ell crida resistint-se.)

L'EPILÈPTIC

Deixeu-me, miserables! Lladres, lladres,
assassins!

(Amb gran avalot i cridòria els pirate l'arrosseguen, quan Marta avançant-se diu amb un gran crit.)

MARTA

Detureu-vos!

(Els pirates es deturen. Marc alçant-se violentament, li diu:)

MARC

Qui és que gos.
oposar-se a mes ordres? Vols seguir-lo
tal volta?

MARTA

Detureu-vos, torno a dir-vos!

MARC

(Deturant amb la mà els pirates.)
Goses, doncs, oposar-te'm?

MARTA

A tot goso
moguda per la força que m'anima!
Senyor d'aquest vaixell, senyor de l'ona,
no ets senyor de la vida, que és guardada
entre les mans de Déu.

MARC

El Déu qui mana
en mi és mon albir! Tota la força
de l'ona brava no has sentit com vibra
en mes paraules, en mos fets? No ets ara
admirada davant de ma potència?

MARTA

L'obra de Déu és sols el que m'admira!
Guaita la mar i diga'm quina força
la mou, diga'm qui al vent que el teu navili
arrossega fa moure i la tempesta
desferma al teu entorn. Diga'm qui ara
a un feble cor de dona ha dat la força
per oposar-se a ton crudel designi;
aquesta força que t'ha tornat pàl·lid
i tremolós, que et fa baixar la testa,
i desviar l'esguart!

L'EPILÈPTIC

(Arrossegant-se fins ella.)

Oh, salva'm, salva'm!...

MARC

A mi sols deus pregar, car jo ta vida
tinc en les mans!

EL CONTRAMESTRE

Massa n'hi ha de dropos!

EL TIMONER

Pengeu-lo d'una entena, perque hi danci
per la última volta!

L'EPILÈPTIC

(Abraçant-se als genolls de Marta fugit de les mans que s'allarguen vers ell.)

Lliura'm, lliura'm!

MARTA

No temis res. Si a tu volen endur-se-te'n,
se'ns enduran plegats.

(Marc es mira fixament la dona i no diu res; el contramestre crida:)

EL CONTRAMESTRE

Vaja, acabem-ho
d'un cop!

EL TIMONER

Tireu-lo al mar!

UN PIRATA

Pengeu-lo!

ALTRE PIRATA

Mori!

(Van per agafar-lo, mes Marta amb un crit terrible els fa anar enrera.)

MARTA

Arrera tots, vos dic!

(Es tal la força que vibra en ella, que els fa romandre quiets. Una pausa.)

MARC

I bé, recorda
que si el feia llençar a l'ona, era
perque gosà afrontar-te.

MARTA

Mal no vulguis,
ton esperit es plega baix la força
que m'anima. Es un vaixell indòmit,

que un timoner tan sols pot domenyar-lo.
i aquest, aquest...

L'EPILÈPTIC

Sóc salv? digue-m'ho; digue-m'ho!...

MARTA

La teva vida res pot ara témer...

EL CONTRAMESTRE

(Contrariat al veure el posat de Marc, e gira i diu:)
I Marc perdona així?

L'EPILÈPTIC

Res haig de témer?...
(Tot això ja ho diu fent estranyes contorsions i posant-se dret amb encarcarament fins que torna a caure a terra, per causa de la terrible emoció en un furiós atac.)

MARC

(A Marta.)
Tu resta; vull parlar-te.

L'EPILÈPTIC

(Amb un crit horrorós caient a terra.)
Lliure!! Lliure!!!

MARTA

(Deixant la imatge que porta en braços damunt un piló de fusta que hi ha a la coberta, per lligar-hi cordes i corrent vers l'epilèptic.)
Què tens?

MARC

Deixa'l, jo vull parlar-te.

MARTA

Espera...
(L'Epilèptic es contrau en espantoses convulsions i crida:)

L'EPILÈPTIC

A l'ona no, a l'ona no... La fembra!...
mossegar-li la gorja!

(Xiscla.)

MARTA

Mira'm, mira'm!
(Li agafa el cap que li fuig de les mans.)

MARC

Deixa'l, que com li ve, també li passa.
(Ella agafant-lo procura contindre'l i li parla. Qualques pirates, observen de lluny encurio-

sits i a la fi van atansant-se. Marc no gosa a moure's.)

MARTA

Mira'm, mira'm als ulls. Jo haig de guarir-te!
Vull guarir-te!! T'ho mano! Per la gràcia
de la divina Mare somrienta,
quan adormí a Jesús en el clot tebi
de la falda amorosa; per la calma
serena d'aquesta hora dolça, bona,
on el perdó ha florit. Per la mar quieta
que reposa també. Dorm, jo t'ho mano.

(Ell ja més sosegat la contempla fixament; ella segueix dient mirant-li els ulls. En aquest moment, del fons de la nau s'alça el dolcíssim càntic dels captius.)

Dorm, que el dormir és viure dues voltes
al somniar. Somnia, car jo et dicto
el somni: Una pau quieta, un cel puríssim
poc lluminós com dia que ja marxa
a la posta; aire aromat i tebi,
unes mans silencioses i puríssimes
per a aixugar-te el front. Dorm i somnia
la terra en primavera, per la gràcia
divina, que és vessanta de florida.
Ton esperit tornat infant, s'anegui
en tan alta puresa, que tu el sentis
com sense el pes feixuc de ta carcassa
que t'ofega oprimint-te. Dorm, somnia,
que tes mans són com llirs, ta veu un himne,
els teus ulls dos estels, lleugers tos membres
com ales de gavina... que la gràcia
d'eterna joventut ton front corona,
i que t'aixequis de la nit afrosa
d'horror i crims en que has caigut com s'alça
el sol damunt les ones quan la fosca
fuig a ponent... Reposa... dorm... somnia...

(Ell dolçament s'ha anat desprenent dels seus braços fins a caure a terra, adormit. Tots resten immòbils i meravellats. Ella vacillant té que repenjarse- El chor s'ha anat estingint en dolcíssim desmai. Deia:)

ELS CAPTIUS

(Chor intern.)

Ave Maris stella
Dei Mater alma
Atque semper virgo
Felix coeli porta,
Sumens illud Ave,
Gabrielis ore,

Funda nos in pace
Mutans Hevae nomen,
Salve vincla reis
Profer lumen coecis,
Mala nostra pelle
Bona cuncta posce.
Monstra te esse matrem ;
Sumat per te preces
Qui pro nobis natus
Tulit esse tuus.

. . . .

MARC

(*Tremolant d'emoció als que el volten.*)

Heu vist?

EL CONTRAMESTRE

L'ha fet dormir?

EL PIRATA VELL

Es un miracle!

(*Una llarga pausa. Els pirates temerosos van fent-se enrera. Una gran quietud s'estèn sobre les coses. Ella resta encara immòbil com laçada d'un esforç terrible. A la fi Marc se li atansa i diu :*)

MARC

Escolta'm, dona, vull parlar-te... Escolta'm...
(*Ella té un estremiment.*)
No tinguis por. No haig de tocar-te, ni ara
amb veu d'orgull t'haig de parlar. Jo et prego
que em diguis sols qui ets, i quina força
et dóna alè i fa que obris miracles...
Quin és ton nom? Quina és la teva terra?
O potser no ets pas filla de cap banda
i ets solsament una encisera màgica?

MARTA

(*Amb veu molt lleu.*)
Jo sóc Marta... Hi ha gents que em diuen santa.

MARC

Santa i formosa...

MARTA

(*Amb un crit ofegat.*)
No t'acostis...

MARC

Dona,
no temis res.

MARTA

(*Segueix parlant com en somnis.*)
Sóc Marta, la que cura,

la que sap consolar a tot qui plora,
la que clou les ferides amb sos besos,
i el verí de les llagues en sos llavis
s'emporta i els malalts guarits devenen.
Jo só aquella que un rei cristià salvava,
partint enlaire la brunzent sageta,
que a son pit dretament 'nava a clavar-se.
Jo no sé pas el lloc on vàreig néixer.
Sols puc dir que he passat terres i terres
sempre amb la imatge santa entre mos braços,
entre gents que cantaven sacres himnes
i que nusos de peus mon pas seguien.

MARC

I el mar per què el passares?

MARTA

Me digueren :
enllà, a l'altre banda, gents hi viuen
que en la llum són com cecs... no hi ha cap bàlsem
per a guarir ses nafres... Jo hi anava...
Ells no saben del Crist, ni de la gràcia
del miracle i viuen en l'afrosa
tenebra del pecat. Jo sols volia
obrir els seus ulls closos a la dolça
i pura llum de vida perdurable.

MARC

Com la sento ta veu dominadora!
Ets com navili de gonflades veles,
de pit ample i combat que la tempesta
no pot abatre...

MARTA

I tu ets com un oratge,
d'una força espantosa, que les veles
esquinsa i fa cruixir els pals...

MARC

Escolta'm :
Jo amaba sols la mar i la tenia
per una mare ; a voltes per esquerpa
bagassa que esmunyint-se de mos braços
m'incitava crudel per a negar-se
a mes carícies... Però jo l'amava,
igual quant davant meu com una esclava
era estesa, com quan venint rabenta,
revoltada, escumosa i udolanta,
m'escupia a la faç amenaçant-me
amb la mort. M'ubriagava domenyar-la
i sa força a la meva era sotmesa,
i jo cridava, boig, mon himne barbre.

aquell que he dit i ha encoratjat mos homes,
per veure si em lliurava de la màgica
potència de tos ulls que m'humilien.
I tu has restat extàtica mirant-me
i ni tant sols he vist que tremolessin
tos parpres... m'has vençut...

MARTA

(*Com abandonant-se.*)
Oh, parla'm, parla'm
de la mar! Mai com ara la he sentida.
Sento la seva odor que tota em torba,
sento el seu remoreig en mes orelles,
i m'encisa. Parla'm del mar...

MARC

Oh, dona,
jo l'he oblidat, com he oblidat la joia
del carnatge, del furt i de la presa.
Mes aspres mans, plavíem contemplar-les
roges de sang, i ara voldria que elles
destilessin aromes per a ongir-te,
i fossin suaus com plomes.

MARTA

Quina calma
tan dolça!... El mar, el mar... Desclou misteris.

MARC

I en un instant com s'és canviat ma vida!
(*Amb desesper.*)
Jo hauria de matar-te i abeurar-me
en la sang teva, per tornâ a ser qui era;
mes davant de tos ulls els meus acoto
i tremolo... Oh, Marta...

MARTA

(*Atansant-se-li.*)
A tes paraules
dolçament, dolçament m'adormiria;
m'apar que fins avui fou sols un somni
la meva vida, i que ara un món nou s'obre
davant mos ulls. Qui sóc? Què he fet? Com ara
sento en mon cor un ànsia mai sentida?
I la sang dintre meu bull i m'afolla,
i el frec de mos cabells sobre ma espatlla
em pertorba... No sóc pas la mateixa...
I en la inquietud, ve a mi una pau tan dolça
i el mar canta a mos peus! El vent en calma
resta dessota el cel, pur, sense màcula,
que no ralla ni el vol d'una gavina.
Oh, dolça pau, oh benestar sens mida....

(Amaga la faç entre les mans i resta així en silenci. Ell, pàl·lid i tremolós, se li atansa esperonat de desig. Quan és prop d'ella, sense poger-se contindre, li besa el coll. Ella llençant un crit cau de genolls.)

Oh, no!!

(Ell es fa enrera. Altre silenci. Apareix en la porta del fons el neòfit Martinet, es detura primer i no gosa dir paraula. A la fi amb veu sotmesa, diu :)

EL NEÒFIT MARTINET

Marta!...

(Ella no respon. Marc el mira, mes com si no el veiés. Per fi el neòfit torna a cridar.)

Oh, Marta!...

(Ella alça la testa.)

No em senties?

(Marta el mira com si no el conegués.)

Els germans et demanen... Sens la imatge
són com uns òrfens! Vina amb naltres, Marta!

(Ella ja està dreta. Alça els ulls i veu la imatge, llavors llençant un crit es tapa el rostre amb les mans.)

Per què has deixat la imatge? Vina, vina
amb nosaltres!...

(Ella sembla a la fi compendre. S'avança fins la imatge mes a l'ésser a mig camí es detura sense gosar, i diu :)

MARTA

De quin espantós somni,
ara desperto?

(Dóna qualques passes més i a la fi allargant els braços va per agafar la imatge. A l'intentar alçar-la no pot com si aquesta per una meravella s'hagués tornat pesanta i llençant un xiscle d'horror crida :)

Oh, no puc!

(Intentant de nou.)

Com pesa!!
No puc! No puc!!

EL NEÒFIT MARTINET

(Atansant-s'hi esverat.)

Què et passa?

MARTA

S'és tornada
pesanta!

EL NEÒFIT MARTINET

(*Amb fe i unció.*)

Tens els braços sense forces
d'obrar miracles.

(*Marc va seguint com en somnis el que passa. El neòfit amb veu tremolosa de desig, prega :*)

Vols que jo la dugui?

(*Ella sense respondre el mira amb els ulls oberts espantosament i torna a provar. Es inútil.*)

MARTA

(*Amb desesper.*)

Tot és en va!

(*Mig cau a terra. El neòfit llavors s'atansa a la imatge i prenent-la pels peus amb les dues mans la besa i l'alça enlaire com una ploma. Ella fa un crit agudíssim i alçant-se segueix al neòfit que es dirigeix a dintre radiant de joia amb la imatge en alt. Al crit es desperta l'Epilèptic i redreçant-se gairebé amb un salt es llença als peus de Marta per a besar-los.*)

EL NEÒFIT MARTINET

La he duda, quina joia!

L'EPILÈPTIC

(*També amb un crit.*)

Tu m'has guarit! Oh santa, santa, santa!

(*Arrossegant-se li va besant els peus. Ell va seguint al neòfit fins que aquest desapareix per la porta del fons. Llavors llençant un crit espantós, diu :*)

MARTA

Sóc en pecat! Sóc en pecat! Damnada!!

(*Cau endarrera, sense sentits. Marc va com per córrer vers ella. L'Epilèptic s'alça esverat. En el fons de la nau les veus tornen a iniciar dolçament el «Maris stellā».*)

ES TANCA LA CORTINA

ACTE SEGON

Passa en el mateix lloc de l'acte primer. Es a mitja tarda; núvols de pesanta calitja roden per l'horitzó.

(El timoner és al seu lloc, conduint la nau; a la dreta, uns ajeguts i altres repenjats en la borda, el pirata vell, Cap de foc, el guaita i el timoner que des del seu lloc escolten a l'Epilèptis que conta trèmol i vacillant encara, el miracle que l'ha guarit. A l'altra banda, arraulida en un recó i com abstreta, Marta amb els ulls fixos i perduts en llunyania.)

EL PIRATA VELL

Jo havia sentit dir de certes dones
que guarien els mals: unes per forces
desconegudes, per conjurs i filtres;
altres en nom de Crist.

L'EPILÈPTIC

Aquesta fembra
és santa.

EL TIMONER

(Rient grollerament.)

Bah! Jo os jur que ella, el miracle
de tornar-me aquest ull, no sap pas fer-lo.
(Per l'ull que li manca.)

L'EPILÈPTIC

Si creguessis...

EL TIMONER

En què?... Potser tal volta,
tu?...
(Riu.)
Digues, en què creus?

L'EPILÈPTIC

(Torbat.)

Jo? No sé dir-ho...
Crec amb ella... i amb tot el que ella vulgui.

EL GUAITA

Mes conta, conta, què has sentit?

CAP DE FOC

Camines
des de llavors i abans t'arrossegaves?

L'EPILÈPTIC

Feia llarg temps, molts anys, que no podia
alçar els meus genolls, sinó per força
del mal aquell que tot em sacsejava.
Mes avui, quan ja lliure de la força
dels braços que a la mort volien dur-me
he caigut retorsant-me, i ella ràpida
ha pres mon cap entre ses mans, l'ardenta
mirada dels seus ulls, m'ha dat de sopte
com una dolça pau. Repòs blaníssim
on anava caient, i ella, em dictava
amb paraules suaus, que no entenia
potser llavors, la gràcia de guarir-me.
I mirant-la, mirantla, com el nàufreg
mira la costa ja propera, el somni
m'ha clogut sobre els ulls els ressecs parpres,
i sota d'ells guardava jo sa imatge
que m'ha emparat dormint. I ses paraules
he sentit que corrien com onada
de sang calenta, jove, per mes venes,
i en mon cos la frisança de la vida
que tornava. I un crit vingué de sopte
a arrencar-me del son i tots mos membres
han vibrat, com la corda ben tivanta
d'una arc, quan llença la brunzent sageta

(Cridant.)

i he pogut aixecar-me... Sí, miracle,
miracle ha estat, per la potenca santa
que bat en ella, la divina fembra
a qui jo vull seguir tota la vida,
besant el sòl on petgin sos peus nusos,
car jo sóc salv, guarit per son miracle!

MARTA

(Alçant la faç diu per ella :)

Es mon últim miracle!

CAP DE FOC

Mai havia
sentit res com això!

EL PIRATA VELL

D'infant, vaig veure
un vell, que dalt el cim d'una muntanya,
agenollat passava nits i dies,
sempre resant, sense menjar ni beure.
Sols imposant les mans, la llum donava

als cegs i fins es deia que la vida
va tornâ a un mort!

EL TIMONER

Bé!... Ja en tinc prou d'històries
com aquestes!

EL GUAITA

Per mi, deu ésser bruixa!

L'EPILÈPTIC

No, que ella és santa, santa!

EL PIRATA VELL

No parlar-ne
és millor; car si un hom massa hi pensava,
potser, potser...

EL TIMONER

(*Irònic.*)

Si vols cridaré un frare
perquè et confessis...

EL GUAITA

(*Rient.*)

I et darà un cilici
i un flagell...

CAP DE FOC

Mes el cert és...

EL TIMONER

S^n mentides
que conta aquest...

L'EPILÈPTIC

Jo no he mentit!...

EL TIMONER

Fingia
el mal per dropejar!

(*L'epilèptic se'l mira amb cara plorosa i després apartant-se d'ell s'acosta a certa distància de la dona i l'esguarda amb gran respecte.*)

L'EPILÈPTIC

Res més vull dir-te.
No creuen el que veuen! Miserables!...

EL TIMONER

I Marc, nostre patró? Des que embarcàrem
a aquesta dona i sos companys, li passa
també quelcom d'estrany! Deu sê el miracle.

(*Tots riuen.*)

EL GUAITA

(*Alçant-se.*)

Es a prora!

EL PIRATA VELL

Qui sap en el que pensa!

EL TIMONER

Potser s'ha convertit des d'aquella hora
i ens donarà un rosari!...

CAP DE FOC

Feu silenci;
si ens sentissin!...

EL PIRATA VELL

(*Anant-se'n.*)
No vull, no vull pensar-hi!
(*Se'n va amb Cap de foc; el guaita puja per una escala de corda a dalt d'un pal. Una calma pesanta. El timoner canturreja:*)

EL TIMONER

Sobre les blanques carns de la captiva
haig de marcar-hi foll a fuetades,
tots els recons on besaria...
Quan de son cos oviri la carn viva
jo vull extasiar-hi mes mirades!...
La sang és vi que em torna l'alegria!...
(*Torna a fer-se el silenci. Llavors l'Epilèptic, que ha estat contemplant la dona, diu amb veu sotmesa:*)

L'EPILÈPTIC

Oh, dona, jo voldria que em diguessis
el teu nom per portar-lo sempre als llavis,
el teu nom que deu ser com una música
fàcil de recordar i dolç de dir-lo.
Oh, dona, jo voldria que posessis
les oracions i els himnes en ma boca,
que canten tos companys, i que em prenguessis
amb ells, per a gaudir de la gran joia
de restar a tos peus, dintre la gràcia
de maravella que t'envolta!

MARTA

Deixa'm!

L'EPILÈPTIC

No tinguis por de mi! De l'hom horrible
no en resta res! Sóc ton esclau, demana.
(*Acostant-se-li més i amb veu baixa.*)
Jo sé com puc lliurar-te d'eixos homes
que han caigut sobre vostre. Vols?

MARTA

Lliurar-me

a mi voldria, de l'estranya força
que m'ha sotmesa i no puc pas!

L'EPILÈPTIC

Escolta'm :
Jo et vull pagar la vida que em tornares.
Quan tots en la nau dormin ja nit alta,
crida als homes que són amb tu. Les armes
tindré per a tots ells, i dins la fosca,
sens fer remor, podrem pendre la vida
de tots els meus companys, i tu mestressa
devindràs de la nau i jo llavores
la conduiré a la terra que senyalis.

MARTA

Jamai!

L'EPILÈPTIC

Es que si no, veuràs com venen
vilment a tos companys... i tu mateixa
dels desitjos de Marc seràs esclava.

MARTA

D'un jou més poderós sóc ara esclava :
del pecat!

L'EPILÈPTIC

Vols o no? Poden oir-nos
i llavors som perduts!

MARTA

Mai per ma causa
pot córrer sang, ho sents?

L'EPILÈPTIC

Si sols voldria

L'EPILÈPTIC

lliurar-te...

MARTA

(Imposant-se.)
He dit que no!

L'EPILÈPTIC

(Inclinant-se.)
Serà com vulguis.
(S'aparta unes passes, mes es detura al sentir que ella li diu :)

MARTA

Escolta'm : Ves on mos companys es troben,
els meus germans, aquells que sacres himnes
canten entorn la imatge.
(Amb veu torbada.)
Aquella imatge

que ara no vol restar entre mos braços,
car s'és tornat pesanta! Vés i digue'ls
que vinguin ells a mi. Els tres novicis,
les donzelles i el vell Simó. Que vinguin.

(Amb passes vacil·lants ell se'n va; resta ella sola amb el timoner. Mira el mar i diu mentre el timoner la va seguint amb els ulls :)

MARTA

Quina frisança tota jo! Em sembla
que tot mon cos és nú, expost als besos
de l'aire, i en mes venes la sang corre
com riu de foc i el pensament m'afolla
d'unes paraules i d'un bes!

(Deixant-se caure asseguda.)

Oh, trista,
sóc en pecat, sóc en pecat! Damnada
sense remei! Per mi no hi ha esperança!

(Resta arraulida. El timoner se la mira i diu com per ell :)

EL TIMONER

No em plauria una dona per bagassa
que sempre gemegués!...

(Apareix el contramestre que puja al pont i diu al timoner :)

EL CONTRAMESTRE

Què dius?

EL TIMONER

Parlava
per mi!

EL CONTRAMESTRE

Sembleu tots folls! Des de que entraren
aquests captius dintre la nau, travessa
per ella com un vent de bojeria.

EL TIMONER

Tot finirà quan arribem a Egipte.
Veritat és, que mai vàrem fer presa
d'uns captius com aquestos.

EL CONTRAMESTRE

Gent estranya
que fins a Mar han pertorbat.

L'EPILÈPTIC

(Desprès d'una pausa.)

I diga'm,
tu hi creus en el miracle?

EL CONTRAMESTRE

Quin miracle?

EL TIMONER

L'epilèptic, no has vist? Ara, camina...

EL CONTRAMESTRE

Era mandra el seu mal.

EL TIMONER

Això, pertorba
a Marc.

EL CONTRAMESTRE

No ho creguis pas, és per la fembra.
El guaita des del pal ha dit que a n'ella
Marc li ha besat la gorja!

EL TIMONER

Doncs com ara
no l'ha fet seva ja?

EL CONTRAMESTRE

No ho puc compendre!

(Mirant cap a la part baixa del pont, veient que pugen Simó el vell creient, les dues donzelles Agnès i Maria i els tres novicis Jaume, Baptista i Esteve.)

EL TIMONER

Mira-te'ls, els captius. Com em plauria
fer-los dansar a tots a fuetades!
Si no fos...

(Devalla per la part oposada. Els captius avancen fins Marta i es deturen al seu entorn. A la fi el vell Simó diu:)

EL VELL SIMÓ

L'hom aquell diu que ens demanes?

(Ella no respon. Una pausa. A la fi Agnès es llença als seus peus dient:)

AGNÈS

Marta, per què ens deixares?

MARIA

Som tan soles
sense tu!

(Ella roman encara immòbil.)

EL VELL SIMÓ

Per què ens vols? Resten els altres
aprop la santa imatge. Mai tos braços
l'abandonaren fins avui.

(*Ella va alçant-se fins quedar dreta.*)
Oh, Marta,
a la que diuen la donzella santa,
què passa per ton cor?

JAUME

Tu ets sols la gràcia
que la vida sap fer-nos lluminosa!

BAPTISTA

Quan tu reses, veiem florir els miracles.

ESTEVE

Si tu no condueixes nostres pregues,
apar que el cel no vulgui pas oir-les!
(*Ella roman encara dreta sense parlar.*)

EL VELL SIMÓ

El malastre ha passat sobre nosaltres.
Qualque de nos deu sê en pecat horrible,
pecat mortal. Tos ulls no poden, Marta,
endevinar qui és?
(*Ella que al sentir les terribles paraules del vell ha tingut un estremiment i gairebé no ha pogut contindre un crit, diu penosament :*)

MARTA

Vell Simó, escolta,
escolteu tots. Mon ànima es doblega
com arbre tendre al pas d'un mal oratge,
mos braços han perdut la resistència
que els feia sostenir la imatge santa,
mos peus que mai sentiren les fadigues
dels camins, dolorits ara devenen
i mon cos defalleix, com si la força
li manqués de la vida.

AGNÈS

Et sents retuda
del miracle.

MARTA

(*Sanglotant.*)
Aquest és el miracle
darrer que hauré jo obrat!... Una veu fonda
m'ho diu!...
(*Cau asseguda.*)

EL VELL SIMÓ

(*Amb veu forta.*)
Qualque ha pecat! Aquell qui sigui
jo el maleeixo!

MARTA

(Tapant-se les orelles amb les mans i cridant esfareïda.)

No, no! Calla! Calla!

(Una pausa en que tots se la miren terriblement esglaiats.)

MARTA

(Fingint penosament.)

Escolta'm, vell Simó... Tu sols pots dir-m'ho.
Si qualque abandonant-se a n'els encisos
d'unes dolces paraules, ses orelles
obrís per escoltar, a l'oblit dant-ne
una sacra missió, creus tu llavores
que pecaria?

EL VELL SIMÓ

Mortalment!

(Ella té un estremiment, mes prosegueix.)

MARTA

Llavores
no tindria esperança de salvar-se?

(Un silenci.)

I... si sentís al més pregon de l'ànima
que en ell vibrava força misteriosa
i que la seva vida ara s'obria
amplement, amplement com una rosa
que esclatés, i eixa vida li era grata
i fins trobava un pler en veure's bella,
comprenent que era tota cobejable
com jamai ho va ser?...

EL VELL SIMÓ

L'infern, el diable
que la tenta!

MARTA

I si sentís les ànsies
de que son cos fermessin uns forts braços,
d'escoltar suaus paraules amoroses,
si li semblés la vida bella, bona
i s'oblidés de Déu... tota afollada
per el desig d'uns llavis que una volta
va tastar...

EL VELL SIMÓ

(Fora de sí.)

Maleïda, maleïda
aquesta fembra!

MARTA

(Amb un crit horrorós allargant els braços.)
No, no, car per ella
encara pot haver-hi una esperança!

EL VELL SIMÓ

Sigui qui sigui jo la maleeixo,
car Déu amb mi la maleeix! Damnada
serà a tots els turments; als més horribles
i per ella jamai hi haurà esperança,
del Senyor la justícia és sempre eterna!

MARTA

(Llençant un crit espantós i caient a terra.)
Pietat!

(Tots s'aboquen sobre d'ella, les donzelles la solleven i van retornant-la mentre que els novicis i el vell Simó diuen:)

BAPTISTA

Oh, què deu tindre?

JAUME

Si la santa
donzella així és colpida, per nosaltres
què es devindrà?

EL VELL SIMÓ

Son ànima afligida
és pel pecat de qualque!

AGNÈS

Ja es retorna!

MARIA

Marta, Marta, què tens?

(Ella se'ls mira i diu després d'un silenci:)

MARTA

No en prengueu cura
de mes paraules! Es potser l'angoixa
de sentir-nos captius d'aquestos homes,
és del dol d'ovirar que ara és trencada
nostra santa missió.

EL VELL SIMÓ

Oh, si sabéssim
qui és el que ha pecat! D'entre nosaltres
el llençaríem despietats!

MARTA

Floreixi
la compassió en vostra ànima per ella!

(Alçant-se. En aquest instant apareix Marc dalt del pont i es detura.)

Aneu, aneu a dins, prop de la imatge
divina! Entoneu de nou els himnes
sagrats, i així mon cor a la pau torni!

EL VELL SIMÓ

Per què no véns amb naltres?

MARTA

No, car ara
cal que jo resti ací. Sento que ho mana
una veu poderosa.

(Penosament.)

Si jo resto
és solsament per a millor guardar-vos!
Aneu, aneu! La pau sigui amb vosaltres!

(Pausadament, comencen a devallar. Les donzelles intenten besar-li les mans, ella amb un estremiment les aparta. Simó comença a dir un salm que els altres segueixen en veu baixa.)

EL VELL SIMÓ

Judica me Deus, et discerne causam meam de gente non sancta; ab homine iniquo et doloso erue me.

ELS ALTRES

Quia tu es Deus, fortitudo mea: quare me repulisti, et quare tristis incedo, dum affligit me inimicus?

. . . .

(El res es perd. Marc s'avança vers ella i la mira. Se li acosta i roman immòbil. Ella a la fi li diu:)

MARTA

Per què véns?

(Ell no respon.)

No has oït el que ara em deia
el vell Simó? Eternament damnada
jo seré, si de nou vull tes paraules
escoltar.

MARC

Jo també volia lliurar-me
del teu màgic encís per tornâ a ésser
l'home d'abans, rei de la mar, estesa
al pas del seu navili. Aquell home
que es plavia en el furt i en el carnatge,
que no trobava pler com el de veure
córrer la sang sobre del pont... I torno

vers tu com un esclau, per a sometre'm
a tos desitjos ; per a tot corbar-me
quan te sigui plaent, i vulguis dir-m'ho.

MARTA

Deixa'm, per compassió. Sento que em criden
els meus germans. No pots el pas privar-me
si vull anar-hi. No voldràs pas fer-ho!
Una santa missió un jorn va empenye'm
a creuar l'ample mar. Jo dec a terres
d'infidels aportar la fe i la gràcia,
dec tornar a la llum els orbs, miracles
obrar de nou... Deixa'm, no puc oir-te.

MARC

Vés, si el destí la ruta et té marcada.
Jo sempre haig d'esperar-te! Una secreta
veu, dintre el cor em diu que has d'ésser meva,
meva només.

MARTA

Oh, per pietat! Tos homes
poden haver-te oit!

MARC

Què hi fa? Per força
han devingut ells mos esclaus!

MARTA

Caldria
que jo et deixés i no em puc pas sostreure
a la força terrible que ara em lliga
ací. Sóc com la pedra que rodola
per ràpida pendent i no hi ha obstacle
que la deturi i fins al fons del cingle
roda rabenta!

(Sanglotant i tapant-se la faç amb les mans.)

Oh, la vida meva
com és canviada!

MARC

(Asseient-se als seus peus.)

I la meva?... Es ella
tornada pura per una alta flama
que s'encén en tos ulls i tot m'envolta.
Sembla que en mi tots els records s'esborrin
de lo que vàreig ésser i que neixi
avui al món que davant meu se m'obre
en un nou espectacle, com mai altre
havia vist! Sembla que aquella flama
hagi purificat totes les coses
que jo pensava abans, i que ara es tornin
com d'un infant mos pensaments! Sols l'ànsia

de fer-te meva, de sentî en mos braços
ton cos lleuger com es reblinca, em torna
a mi i em fa ésser fort i em don desitjos
de pendre't mal no vulguis, d'ajupir-te
a mon desig, i tota rebregar-te
contra el meu pit, omplint-te de besades
que t'inondessin com furiosa pluja.

MARTA

No, no parlis així, que tes paraules
m'atrauen i em domenyen!

(Estenent les mans.)

No, no, deixa'm!

MARC

Canta la mar voltant al meu navili
i en son cant va dient-me: serà teva!
Canta el vent fent cruixir les amples veles
i en sa veu jo hi escolto: serà teva!
Ho endevino en el vol de les gavines,
en el cel empórprat del sol que baixa,
en la nau que cruixeix com desitjosa
de sentir que ton cos a ella abandones,
en ta veu, en tos ulls, en tes paraules,
en ton cos tremolant, en la divina
pal·lidesa del rostre, en la infinida
angoixa que et flagella i fa que es tornin
blancs els teus llavis rojos. I en les ones,
en el cel, en la nau, en les gavines,
en mi i en tu, jo sento que tot canta
eixes dolces paraules: Serà teva!

MARTA

Seré teva en la Mort només!

(Ell resta estàtic com no comprenent-la. De sopte la veu furiosa del contramestre crida:)

EL CONTRAMESTRE

Pren cura,
timoner, que la nau desgovernada
va, com un hom ubriac! Potser dormies?

MARTA

(A Marc.)

Aquest hom!...

MARC

(Al timoner.)

Tu, què fas? No sents que et criden?

EL TIMONER

(Bon xic irònic.)

M'he distret escoltant-vos, car sonaven
vostres paraules com cançons!

MARTA

Allunya'l
i a tots amb ell!

MARC

Com fer-ho?

MARTA

Jo amb tu, sola
vull restar.

MARC

I llavors...?
(Ella acota la faç apesarada; ell crida decidit:)
El contramestre
ací!
(Dirigint-se al timoner.)
Do'm el timó, jo vull portar-lo.

EL TIMONER

Vós?

EL CONTRAMESTRE

(Apareixent.)
M'heu cridat?

MARC

Ajunta tots els homes.
(El contramestre toca el corn i tot seguit compareixen els pirates, el guaita baixa del pal per una de les escales de corda.)

EL CONTRAMESTRE

Escolteu al patró, que vol parlar-vos.
(Marta va seguint tot el que passa estranyada.)

MARC

Oiu-me, mos companys: Es jorn de joia
avui per a nosaltres, car sens lluita
la presa havem copsat. Vull que el navili
tot ressoni de cants, de crits i dances.
Junteu-vos en la cambra de la prora
i bebeu el meu vi, llenceu a l'aire
vostres cançons salvatges i la fresa
i el traut, no s'acabin fins que us venci
la son. Jo conduïré la nau per valtres,
car és propici el vent i la mar quieta.
En vostra joia hi trobo jo la meva.
(Es treu una clau de la cintura i l'allarga a Huc. Aquest seguit dels seus companys devalla del pont cridant i cantant amb alegria selvatge.)

EL CONTRAMESTRE

Visca nostre patró, rei de les ones!

ELS PIRATES

Visca Marc!
Vi del roig!
Cantem!
Que visca!

(Es dirigeixen tots a la cambra de la proa cantant.)

La nostra joia és furt i carnatge,
són nostres cants com un foll oratge,
lliures cantem, creuant la mar;
no hi ha cap jou que pugui lligar-nos,
només la Mort pot domenyar-nos!
quan reposem al fons del mar!

(El cant s'ha desvanescut entre crits i rialles, mes d'allà on són tancats els captius, pugen unes dolces veus que diuen :)

ELS CAPTIUS

(Chors interns.)

Placare, Christe servulis
Quibus Patris clementiam,
Tuae ad tribunal gratiae
Patrona Virgo postulat.

(Es perden les veus. Es a la posta del sol; les veles, el cel i totes les coses van acolorint-se de roig que va creixent en força a mida que la posta avança.)

MARTA

No els sents? Canten per mi!... I res em diuen
amb sos càntics!...

MARC

Tots he allunyat, oh, Marta!
perquè així et plau. Què vols de mi? Sóc ara
plegat a tos desitjos! Parla'm, parla'm!

MARTA

Escolta, home del mar. Estranya força
em lliga a tu i no me'n puc sostreure.
Sento que anant vers tu perdo mon ànima,
que renego dels meus i de la santa
missió que em fou confiada, i no puc tòrcer
el desig de mes passes que a tu em duen.
I tota jo sento una nova vida
que bat en mi, com un eixam de flames,
que el conjur de ta veu ha fet alçar-se
dintre mon cor. La mar no té prou aigua

ni el cel per a apagar-les. Diga'm, diga'm,
què has fet de mi?

MARC

Tota, tota ma vida
s'esborra davant teu. Sols en mi vibra
el desig insensat de fer-te meva,
de dar-te quant desitgis, quant demanis,
per a tenir-te. Veus la nau? Ella era
tot mon tresor, la meva amant, la fembra
que s'humiliava a tots els meus desitjos;
doncs ara, si volguessis, la duria
cantant contra els esculls, a esbocinar-se,
si sabés que tos llavis han de dar-me
un bes!

MARTA

(*Estàtica.*)

Do'm una mort, la mort gloriosa
i seré tota teva.

MARC

Me plauria
obrir-me el pit i palpitant donar-te
el cor meu; de mes venes la sang roja
fer corre gota a gota si et plavia
pendre-la com tribut, per a que em dessis
un bes, un bes als llavis.

MARTA

(*Sempre igual.*)

Seré teva
si em dons gloriosa Mort!

MARC

Sé que mos braços
són tan forçuts que poden doblegar-te,
posar-te un jou que no podries vèncer,
fer-te serventa de mos folls desitjos.
I jo el pirata, l'home que es gosava
en la sang, en el furt i en el carnatge,
m'he tornat com un nin trèmol i feble
que sols et sap pregar amb veu plorosa!

MARTA

Ja ho he dit, vull la Mort, la Mort gloriosa,
i llavors tu em veuràs abandonada
entre tos braços!

MARC

No! Car tu deus viure!

MARTA

S'ha despertat en mi una vida nova

tant poderosa, tant vibrant, tant bella,
que no tinc forces per a resistir-la.
Una vida que és foc i és tota plena
de desitjos. Que em fa saber la gràcia
dels cabells que es deslliguen i rodolen
sobre una espatlla blanca i tremolenca.
Una vida que encén mos ulls somniosos
en foc que arbora els teus! Que em dóna l'ànsia
de sentir-me lligada per tos braços,
que m'estrenyen forçuts, mentre tos llavis
van resseguint ma pell en ardents besos,
i golut en mes carns les dents tu claves.

(*Canviant de to.*)

Mes eixa vida és sols pecat, per ella
jo sóc damnada eternament. Recorda :
la Verge es féu pesanta entre mos braços ;
m'ha abandonat i a mi la força em manca
per a tornar al bell camí. La imatge
omplia abans mos ulls de nit i dia
i ara sols a tu veig. Sí, sí, sóc teva,
mes si em vols pendre do'm la mort gloriosa,
car després no hi haurà vida possible!

UNA VEU A PRORA

Capità, tingueu compte, som a vora
de l'illot de la fam!

MARC

(*Cridant excitat per les paraules d'ella.*)
La Mort gloriosa!
Per naltres i per tots haig de donar-te-la!

MARTA

La Mort, la Mort!

MARC

Com un present magnífic
te la vull ofrenar! Espera, espera!

(*Corrents es dirigeix a la prora, sonen els crits dels pirates ubriacs i ses cançons.*)

ELS PIRATES

No hi ha cap jou que pugui lligar-nos,
només la Mort pot domenyar-nos
quan reposem al fons del mar.

(*Ofeguen el cant crits i paraules grolleres. Marc deixa caure la trapa damunt el lloc on són els pirates i arrossega a damunt tot el que troba de pesant per que no puguin alçar-la des de sota; mentrestant Marta diu:*)

MARTA

Tu em donaràs la pau immensa!
oh, Mort, somni eternal, pren-me en tos braços!
(Ell torna corrents i llavors lliga amb una corda el gobernall, i senyala a ella un punt de l'horitzó cridant :)

MARC

Mira-la allà la Mort. El vent hi porta
de dret. La nau hi corre en embranzida
furiosa. El seu pit va a estenallar-se
contra els esculls. Vols tu mort més gloriosa?
La nau, els teus, els meus, tots, tots hi corren
per a honorar-te a tu donen la vida.
(Des d'aquest instant fins al final ha de veure's a l'horitzó un punt negre que va creixent i alçant-se fins a l'acabar on sembla aplastar la nau. Es la terra maleïda de l'illot de la fam on la follia de Marc porta la nau. El cel és un incendi, les veles semblen flames i s'agiten furioses a l'impuls del vent, els cants dels pirates s'ouen confosos de tant en tant i sos crits i rialles, com també els himnes dels captius que pugen del fons de la nau.)

MARTA

I tots els meus... i els teus?

MARC

Sí, tots alhora!
No em demanares una Mort gloriosa,
una Mort triomfal? Ja te la dono!

MARTA

(Com delirant.)
Oh, sí, una Mort gloriosa! Una triomfanta
mort que ara em lliuri dels turments afrosos
que em devoren! Es ella com un baume
que no s'aspira més d'una vegada,
és un bes tant intens, de tanta força,
que no pot resistir-se quan es tasta!
És el repòs suprem, rera la lluita!
Amor que no es gaudeix més d'una volta
és foc que abrasa, gel que els membres glaça
és llum encegadora i és tenebra
i és el moment suprem en que jo em dono
oblidant-me de tot entre tos braços!...

MARC

Sí, vingui aqueixa Mort que tant demanes,
i coroni ma vida triomfanta
amb el bes de tos llavis tan encesos.
Vingui eixa Mort, que a l'entregar-me a n'ella
em fa el present més gran de ton cos gràcil.
(Senyalant l'horitzó.)
Mira-la allà la Mort. Els esculls creixen
amenaçant la nau, que, folla, cega,
empesa no pel vent sinó pel batre
de nostres cors, avança en folla cursa.
I va alçant-se la Mort, i estén els braços
obrint el gran mantell per cobitjar-nos,
i ens perderem entre tos replecs foscos,
amb les boques eternament unides!
(Mentrestant els captius canten.)

ELS CAPTIUS

(Chor intern molt apagat.)
Placare, Christe, servulis
Quibus Patris clementiam
Tuae ad tribunal gratiae
Patrona Virgo postulat.
Et vos beata per novem
Distincta gyros, agmina,
Antiqua cum praesentibus
Futura damna pellite.
Apostoli cum Vatibus,
Apud severum Judicem,
Veris reorum fletibus
Exposcite indulgentiam.
Vos purpurati Martyres,
Vos candidati praemio
Confessionis, exules
Vocate nos in patriam
Chorea casta Virginum
Et quos eremus incolas
Transmisit astris, Coelitum
Locate nos in sedibus
Auferte gentem perfidam
Credentium de finibus
Ut unus om nes unicum
Ovile nos pastor regat
Deo patri sit gloria
Natoque paters unico,
Sancto simul Paraclito
In sempiterna saecula.
Amen.

(Aquest càntic fondo, velat, mes persistent, anirà seguint fins que es clogui la cortina. La costa és cada vegada més propera i amenaçantla se la veu crèixer davant de la nau.)

MARTA

Escolta llurs cançons. Himne de noces
ara ens sembla! De tot, de tot m'oblido
entre els teus braços! Pren-me, pren-me, pren-me!!

MARC

(Estrenyent-la furiosament.)

Meva per fi! Canteu, veles gonflades,
vent ressonant que agites el cordatge,
mar estesa, navili, cel i terra,
canteu plegats un himne de victòria
com mai pogué sentir orella humana!

MARTA

Sóc tota teva! Pren-me, pren-me, pren-me!
Pren mos cabells desfets per a honorar-te,
pren el foc de mos ulls i pren la roja
flor de mos llavis! Pren-me tota, tota,
des del cap fins als peus, des de la punta
dels cabells fins les ungles, i que senti
córrer tos llavis sobre ma pell blanca,
i que en un bes etern la Mort ens trobi!

MARC

(Besant-la.)

Amor, suprem amor!

MARTA

(Cridant.)

Besos, més besos!

(La costa va creixent, ja pot dir-se que tapa per complert la nau. Els pirates que se n'han adonat criden com a folls els més serens, mentre els altres embrutits pel vi segueixen repetint el seu cant.)

ELS PIRATES

Socors!
Ens estrellem!
Obriu!
La costa!
Socors!
Socors!
Obriu-nos!
Vira!
Vira!

(Creix la cridòria i els cops amb que intenten fugir d'on són, mentre la nau rabenta

avança, avança, contra els esculls entre la pompa d'un cel roig espantosament triomfal sobre l'horror del navili damnat.)

MARC

Meva, ben meva!

MARTA

Sí, tota en tos braços!

MARC

Corona nostre triomf la roja posta!

MARTA

Posta de flames que ha arborat la força
que ara ens lliga!

MARC

Més besos, més, més besos!

MARTA

Mort, vina a coronar nostra victòria!
Mort, gran mare pietosa, obre tos braços!
Radiants dues ànimes s'hi llencen!

(*I en aquest instant mentre els crits dels pirates han anat creixent folls de terror, la costa, la gran muralla negra, cobreix tot l'horitzó i sona un espantós soroll inconcebible. La nau s'ha obert contra els esculls i sols pot veure's entremig de la cridòria terrible els dos amants que rodolen per terra abraçats, mentre en espantosa confusió presentim les veles, pals i cordatge que cauen damunt d'ells i els envolten. Rapidíssima*

ES TANCA LA CORTINA

ACTE TERCER

Té lloc l'acció en l'«Illot de la fam». Apareix un tros de costa desolada espantosament. Ni un arbre, ni una herba arrelen en aquella terra que sembla maleïda. A la dreta, s'aixequen altíssims esculls que fan com una mena de penya-segat a quin cim pot pujar-se valent-se dels diferents resalts de les pedres que fan com una escala natural. Aquests esculls van descendint fins a mitja escena i deixen veure l'ample prora de la nau que amb la quilla enlaire, resta clavada entre les roques, amb una gran obertura en el casc, per on es pot entrar. Des d'ací fins l'últim terme de l'esquerra s'estén la platja en desolació immensa. Es la matinada d'un dia rúfol i trist. La mar està coberta per la broma que lentament va dissipant-se a mesura que el jorn avença. Tot té l'aspecte d'un lloc on deu acomplir-se un destí fatal, tràgic, inexorable.

(A l'esquerra sota el penya-segat, jeu Marc, el capità pirata, malferit i anorreat. Asseguda prop d'ell, Marta, terriblement abstreta, sense parlar ni moure's. Dels pirates pocs n'han restat : d'ells el timoner i Cap de foc. El contramestre, el vell pirata i el guaita, han mort o desaparegut en la desfeta del navili. Dels captius també n'han mort Jaume el novici i altres desapareguts com Maria. A la dreta, estès a terra, el cadàver de Jaume i a son entorn els captius que guiats per Simó entonen oracions. El timoner i Cap de foc romanen a l'altra banda guaitant-se'ls. El primer porta el cap embolicat amb drapots que fan més ferèstec el seu posat. Amb ell hi han els pocs pirates que encara resten amb vida.

Es sent a l'alçar-se la cortina el soroll dels cops d'aixada que donen a dintre per obrir la fossa del novici mort. Tots els captius agenollats entorn del cadàver preguen mentre el vell Simó s'adressa amb els braços oberts damunt d'ells i diu solemnialment :)

EL VELL SIMÓ

No gemegueu, i reteniu les llàgrimes
per el germà que és mort, car ell a vida

perdurable i triomfanta ha de renéixer!
La carn és terra que a la terra torna,
quan l'esperit se'n vola a la divina
llum per a ésser pesat en la balança
de la justícia del Senyor! La gràcia
florirà, per aquells que purs van viure,
quan els prengui la mort! Germans, les llàgrimes
eixugueu, car ell prega per nosaltres
la salvació, als peus del Déu Altíssim!

MARC

(*A Marta.*)

Fes que calli aquest hom, car ses paraules
se'm van clavant al pit com aguts glavis!

(*Ella no respon. Segueixen oint-se encara els cops dels que caven la fossa.*)

AGNÈS

Si tinguéssim la Verge, ella obraria
un prodigi, si Marta li pregava!

BAPTISTA

Sols un miracle pot ara salvar-nos!

ESTEVE

La Verge s'ha perdut i ha caigut Marta
com en un gran abim ple de tenebres!

EL VELL SIMÓ

Avui, germà, soterrarem ta córpora
en aquest lloc desert, i una creu feta
amb trossos de la nau abominable
empararà ta fossa, fins el dia
en que la carn torni a juntar-se a l'ànima
per presentar-se al jutjament terrible!
Dorm en la pau de Déu fins aquella hora!

(*Finen els cops dels qui treballaven. Llavors els dos novicis i dos captius més solleven el cos del mort en una rústega civera que han fet amb bocins de la nau. El vell Simó es treu el mantell amb que es cobria les espatlles i l'estén damunt el cadàver. Es senten plors ofegats. Després comencen a caminar. Davant Simó i voltant el mort i seguint-lo els altres captius, homes i dones i qualque infant. Desapareixen per la dreta cantant amb veu baixa.*)

ELS CAPTIUS

Dies irae, dies illa
Solvet saeclum in favilla
Teste David cum Sibylla.

Quantus tremor est futurus
Quando Iudex est venturus,
Cuncta stricte discusurus.

. . . .

(El cant es va perdent. Mentrestant Marta, que s'ha alçat de la vora de Marc, segueix lentament als captius fins on han desaparegut, estén els braços vers ells, deixant-se caure després desconhortada. Torna fins al mig del lloc i diu :)

MARTA

Un mes i un altre seguirà i un altre
fins que en la solitud d'aquestes roques
l'ossada nostra els raigs del sol calciguin.
I això que s'han endut, és la Mort, Marta,
la que tu desitjaves i has fet caure
damunt dels sense culpa. El cel, tal volta
ho ha volgut per a fer més greu ton càstig.
El cel!... Al damunt meu, com una llosa
pesa, m'estreny... m'ofega... i jo no moro
quan volia acabar, finir per sempre!...
Mes ara...? Es que tal volta sé...? Voldria
abans saber, trobar-me a mi mateixa.
Viure?... Morir?...

(Afirmant.)

Estimar!... Tal volta sia
això la veritat! Anima meva,
tremoles en la fosca embolcallada.

MARC

Marta, Marta, no em sents? Mon cap voldria
reposar en ta falda.

(Ella sempre roman igual.)

CAP DE FOC

(Al timoner.)

I les bromes
cobrint encar la mar.

EL TIMONER

Fins que s'aixequin
no podrem veure si cap vela ratlla
l'horitzó.

CAP DE FOC

Som perduts!

EL TIMONER

I és lluny la terra
ferma!

MARC

Marta, no em sents?... Ta veu vindria
com un bàlsem a mi sobre l'angoixa
de les ferides, que ajassat em tenen
dessobre el sòl. Seria cançó dolça
que apagaria eixa remor que sento
entorn meu: Obren fosses, morts soterren
clams de ferits, crits ofegats de ràbia
i jo de tot, de tot sóc el culpable,
car he guiat la nau contra les roques
on ells han trobat mort!...

(Marta, que fins aquest instant ha estat immòbil, es deixa caure amb el rostre contra terra plorant amb desesper.)

Oh, no, no, Marta,
no el vull oir ton plor!...

(Calla. Una pausa. Tornen a parlar els pirates.)

EL TIMONER

Va alçant-se el dia!...

CAP DE FOC

Si un vaixell ens vegés!.

EL TIMONER

Bens pocs navilis
travessen eixos llocs, i aquells que hi passen
són com nosaltres! Compassió no tenen
de ningú... i fan bé!

CAP DE FOC

Marc és culpable
d'això!

EL TIMONER

Ell no, la fembra maleïda!
Amb quin goig el coltell jo clavaria
en el pit de tots dos!

CAP DE FOC

Què n'hem de treure?

(Desapareixen entre les roques de la dreta. L'Epilèptic, que és vora la mar, s'apropa a Marta. El jorn va alçant-se i la broma es desfà lentament. Es un matí sense sol, gris, lívit.)

L'EPILÈPTIC

Fes un miracle, santa dona! Salva'ls
com amb mi vares fer, guarint-me! Salva'ls!...

(Ella snse respondre-li s'alça lentament, cobrint-se la faç amb les mans.)

Tu ets poderosa sobre tota cosa,
i sols parlant, obres miracles! Ou-me!...

MARTA

(Amb un crit ofegat.)

Deixa'm! No, no et vull veure! Me recordes
lo que jo vàreig ser, lo que devia
encara ser! Em fas horror! Aparta't!

L'EPILÈPTIC

(Plorant.)

Per què, per què llavors vares tornar-me
la força a tots mos membres, sols per fer-los
pastura de la Mort?

(Se'n va lentament pel lloc per on han marxat els captius.)

MARC

(Que l'ha sentit.)

Jo sóc culpable
només!

MARTA

(Amb un crit.)

Jo sola, jo! L'ànsia damnada
que em devorava i el desig va empenye'm
d'una mort triomfanta, d'una altiva
mort, que era odiosa al cel. Sobre mi caigui
tot l'afront, tots els mals, totes les penes,
eternament, eternament!...

MARC

Oh, Marta,
no vaig saber-te dar la mort aquella
que em demanaves!

MARTA

Jo cap dret tenia
a arrossegar amb mi, totes les vides
que portava en la nau! Cap dret tenia
a abandonar l'alta missió sagrada
que va confiar-me el cel!

MARC

L'amor és força
que ningú pot domptar.

MARTA

(Girant els ulls vers ell, entendrida.)

Oh, sí! Jo t'amo
malgrat tot, i per veure com t'alçaves
radiant de força, ple de jovenesa,
brau, poderós, talment com em vas vèncer,
tornaria a pecar altra vegada.

(S'aboca damunt d'ell i l'abraça.)

MARC

I com pot ser pecat l'amor, oh, Marta,
quan ens ha dut als braços l'un de l'altre?
La meva vida com la nau corria
al gran vent del Destí, veles obertes
cercant un port, el de la somniada
felicitat. Mes en la cursa folla
va trobar un escull: Fores tu, Marta,
i la nau anà a fons. Tant se m'en dóna
perque el port somniat ets tu; la meva
felicitat, ets tu; la meva vida
i fins la meva mort, dolça, molt dolça,
perque el verí jo haig de venir a beure'l
en el coral dels llavis teus encesos.

MARTA

Oh, no! La teva mort, jamai! La meva,
que la mereixo, que vaig demanar-la
a tu, a l'infern, a Déu... I cap va tindre
potença per finir amb mi... Respon-me:
Com és que viure puc?

MARC

Perquè m'estimes,
perquè jo et vull... per mi!...

MARTA

Oh, sí, sí...

MARC

Ara
tancar els ulls, i ja mai més no veure'ns,
no sentir-nos tots plens de la presència
l'un de l'altre? Jamai! No poguê estrènyer,
lligar els nostres cossos en furienta
abraçada, pit contra pit i boca
contra boca? Oh, no! Sigui la vida
crudel i despietada per nosaltres,
tots els turments les nostres carns colpeixin,
tots els neguits destrocin nostres ànimes,
mes viure eternalment, viure en la joia
de nostre mal i nostre goig, confosos
en un bes sense fi, que ens fongui els llavis.

MARTA

Mes diga'm: en què poses l'esperança
del viure?

MARC

En tu, tant sols.

MARTA

No, no pot ésser.
Hi ha sang que contra meu al cel eleva

clam de venjança! Ni en la Mort, podria
trobar repòs.

MARC

Tal volta en el miracle!...

MARTA

(Allunyant-se d'ell amb horror.)

Tu creus...?

MARC

(Amb gran fe.)

Jo crec en tu.

MARTA

Estic damnada,
l'ànima meva és morta.

MARC

Pot renéixer
pel meu amor.

MARTA

Oh, si ara tu sabessis
desxifrâ el gran misteri que em tortura!
Un món nou neix en mi, com una rosa
gegantina, entremig del llot i runes
d'un altre món que cau i amb el que anar-me'n
jo dec!... Mes ai, no puc!... Ubriagada
pel perfum de la rosa, no em sé moure.

(Apareix l'Epilèptic i es detura a l'oir com va dient cada vegada més exaltada.)

Mes per càstig d'aquesta cobejansa
sento els dolors dels altres, per ma culpa
flagellats, i per no patir-los, l'ànima
voldria retorçar amb les mans meves...
Mes se m'esmuny com glop de fumerola
i és debades que vulgui jo copsar-la,
trobar repòs...

(L'Epilèptic, que ha tornat, s'avança al sentir els crits d'ella i li diu esverat:)

Calla, s'atancen, calla!

(Ella, ofegant amb les mans damunt la boca els crits es deixa caure al costat de Marc i allí roman en la mateixa positura del començ. Lentament, apesarats i mirant a terra els captius tornen de soterrar al company mort. S'agrupen en el centre de l'escena i allà romanen apropats els uns contra els altres arraulits a terra. Un paorós silenci. Mentre anaven arribant, el timoner diu a Cap de foc i als altres pirates:)

EL TIMONER

Eixos són més feliços que nosaltres,
esperen que la mort ha de lliurar-los!

MARC

(*A Marta.*)

Per pietat, per pietat fes que no els senti!
Els seus gemecs, el seu parlar m'esglaia!

(*Es fa un paorós silenci. Després el vell Simó alçant la faç, diu :*)

EL VELL SIMÓ

I ara, a esperar, germans, que l'hora arribi
per a nosaltres!

AGNÈS

Jau dintre la terra
Jaume, i Maria dins la mar! Cap força
pot lliurar-nos!...

ESTEVE

Qui sap?...

BAPTISTA

La imatge santa
s'és perduda!

AGNÈS

I Martinet amb ella!

EL VELL SIMÓ

Hem de morir damunt d'aquestes roques!
Paguem pecat afrós, que un de nosaltres
ha comès!

ESTEVE

Si un miracle!...

AGNÈS

Sols pot Marta
fer-lo.

EL VELL SIMÓ

Ella pateix més que nosaltres!

(*Resten en silenci.*)

MARC

(*A Marta.*)

Encar dintre son cor una esperança
ets per tots ells!...

MARTA

No puc oir-los! Sento
cada volta pesar més poderosa
la mà de Déu damunt de mes espatlles...
Fins la Verge han perdut, quan els podia

ésser l'eterna salvació! Flagella
a tots el meu pecat... No, jo haig de dir-lo
a crits perque em punyeixin i ells em donguin
la mort... l'ansiat repòs!...

MARC

Oh, malhaurada,
poden oir-te!

MARTA

Es el que vull!

MARC

(*Abraçant-s'hi esfereït.*)
No, calla,
calla per mi!

AGNÈS

Un miracle, Verge santa,
que ens lliuri!... Per pietat!...

(*Una pausa.*)

L'EPILÈPTIC

(*Acostant-se a Marta.*)
Tu que pot fer-ho,
salva'ls!

MARTA

Deixa'm!
(*L'Epilèptic s'aparta d'ella i acostant-se als captius els hi diu:*)

L'EPILÈPTIC

Preguen-li tots!

EL VELL SIMÓ

Per naltres
no hi ha cap esperança!

L'EPILÈPTIC

No n'hi havia
per a mi i va guarir-me...

MARC

(*A Marta.*)
Tots confien
en tu!

MARTA

No els vull oir!

EL VELL SIMÓ

Sense la imatge
tot ho hem perdut!

L'EPILÈPTIC

I Marta?

ESTEVE

Entre nosaltres
ja no sona sa veu!

EL VELL SIMÓ

Cal resignar-nos
a la mort!

(Mes en aquest instant apareix en l'esboranc de la nau Martinet portant en braços la santa imatge. Allà es detura per un instant. Agnès que roman agenollada, alça la faç i al veure'l llença un crit de joia inexplicable.)

AGNÈS

Oh, mireu-la!

BAPTISTA

Nostra mare!

ESTEVE

Ella és qui ens pot salvar!

(Marta, que s'ha girat a i'oir a Agnès llençant un gran crit es deixa caure de genolls amagant la faç entre les mans. Tots els captius llencen clams de joia i s'alcen. Els pirates s'apropen encuriosits.)

EL VELL SIMÓ

Mai la van moure
els nostres precs!

AGNÈS

Cal que li pregui Marta!

(Tots s'atancen vers ella. Martinet el neòfit lentament puja pels acantilats i deixa la imatge en la part més alta. Tots els captius són de genolls en un gran silenci, corpresos de l'emoció del moment. Martinet baixa poc a poc. Després s'atancen a Marta.)

BAPTISTA

Sols a tu ha d'escoltar-te!

ESTEVE

En la gran força
de ton prec hi ha la vida per nosaltres.

BAPTISTA

Sigues pietosa!

MARTA

(Resistint-se.)

No, no puc pregar-li!

EL VELL SIMÓ

Vols, doncs, la nostra mort?

AGNÈS

Ens abandones?

ESTEVE

Quina follia en tu vingué a fer presa?

MARC

Fes el que et preguen, car sinó, sospita
tindran!

MARTA

(*Lluitant.*)

No puc, no puc!... Si estic damnada!
No ha d'oir-me!

(*Tots estan anhelants, esperant el que ella digui. Mentrestant Martinet, que ha devallat, atravessa per entre els captius i va a agenollar-se davant de Marta a qui prega* :)

EL NEÒFIT MARTINET

Oh, Marta! Tu la santa
donzella, d'entre totes l'escollida
per la santa missió que a tots ens duia
a creuar l'ample mar! Torna a nosaltres,
alça la teva veu i al cel implora,
car és ton prec només el que commoure'l
podrà! Sí, per pietat! Per nostres vides!

(*Ella s'ha anat alçant. Marc li prega* :)

MARC

Fes-ho perque jo visqui!

L'EPILÈPTIC

Per la gràcia
que a mi em pogué guarir!

EL TIMONER

Si ets fetillera
i saps l'encís que pot salvar-nos, diga'l!

CAP DE FOC

Ja que el navili tu vas perdre, salva'ns!

(*Ella llavors, com suggestionada, comença a pujar a les roques.*)

EL TIMONER

Fes arribâ un vaixell fins a nosaltres!

MARTA

(Als captius, decidida, al veure l'actitud de prega de tots.)

Canteu, canteu llavors per a dar força
a mes pregues!

EL TIMONER

(A Cap de foc, senyalant la mar.)

Esguardarem nosaltres...

(Els captius s'apilen agenollats al centre de l'escena, Marc, mig sostingut per l'Epilèptic, s'alça i roman amb els ulls fixos amb ella. Els pirates dispersats pel fons esguarden ansiosament l'horitzó. Marta, a l'arribar davant de la Verge, s'agenolla i diu sobre el dolç onejar del cant dels captius :)

MARTA

Si tan temps acullires tu pietosa
totes mes pregues i en mes mans posares
virtut per fer miracles ; si donares
a mes paraules una augusta força
que féu seguir les multituts sotmeses
sols per la gràcia del teu nom, escolta'm :
A nostres cors retorna l'esperança,
salva la vida d'eixos que ara es corben
humiliats a tes plantes. Obre vies
de llum davant sos ulls! Sigues com sempre
la mare que ens allarga a tots els braços
i estén l'ample mantell per amparar-nos.
Lliura als qui sens pecat a tu s'apropen
i sobre del qui féu el mal fes caure
tota la ira dels cels! Per tantes llàgrimes
com s'han vessat, per els turments afrosos,
que patires veient com enlairaven
en la Creu al teu Fill i Senyor nostre!
Torna la vida, torna l'esperança
que al suau encís de ta pietat divina,
ragen les fons eixutes, en les terres
xorques i esquerpes brota la florida,
els cels irats devenen lluminosos,
els cors retuts reviuen d'alegria,
totes les veus són himnes, tots els braços
palmes que agita el vent per a lloar-te,
i és tot el món com una immensa rosa,
com encenser gegant, que per tu branda
i t'ofereix un baume inconcebible!

(Al mateix temps que ella diu la seva pregària, en veu molt baixa van cantant els captius i després els pirates, dient :)

ELS CAPTIUS

Inviolata, integra et casta es, Maria
Quae es afecta fulgida coeli porta.
O Mater alma Christi charissima
Suscipe pia laudum praeconia.

CAP DE FOC

(Amb veu continguda.)

Mira allà, l'horitzó!

EL TIMONER

Què veus?

CAP DE FOC

(Mirant ansiosament.)

Espera...

ELS CAPTIUS

(Sense interrompre's.)

Nostra ut pura pectora sunt et corpora,
Te nunc flagitant devota corda et ora.

UN PIRATA

Sembla una vela...

MARC

(Amb ànsia terrible a l'epilèptic.)

Sents què diuen?

L'EPILÈPTIC

Ella
pot salvar-nos!

EL TIMONER

Esguarda, esguarda...

CAP DE FOC

Espera!...

ELS CAPTIUS

(Seguint.)

Tua per pecata dulcisona,
Nobis concedas veniam per saecula.

CAP DE FOC

Es una vela, sí!

EL TIMONER

També l'oviro!

ELS PIRATES

(*Cridant.*)

Una vela! Una vela!

ELS CAPTIUS

O benigna! o Regina! o Maria!

CAP DE FOC

Ve a nosaltres!

ELS CAPTIUS

Quac sola inviolata permansisti.

(*Mes un clam immens de joia ofega l'himne i la pregària de Marta, i barrejats, pirates i captius, corren a la platja cridant com bojos i agitant els braços*:)

AGNÈS

Una vela!

EL TIMONER

Un navili!

CAP DE FOC

Salvs!

BAPTISTA

La Verge!

ESTEVE

El prec de Marta!

UN PIRATA

Ens hem salvat!

EL VELL SIMÓ

La imatge!

(*Marta sembla esglaiada i roman amb els*

ulls fixos en la imatge. Marc ha tornat a estendres a terra i l'Epilèptic, de genolls, amb el cap baix. Vibra tot l'aire del clam de joia.)

EL TIMONER

Fem senyals, fem senyals!

L'EPILÈPTIC

Un foc!

BAPTISTA

Miracle!

L'EPILÈPTIC

Com va salvar-me a mi, a tots vos salva!

AGNÈS

Miracle!

EL VELL SIMÓ

Nostra imatge!

EL TIMONER

(Als pirates que han pujat fins la nau i tornen amb braçats de fustes.)
Foc!...

CAP DE FOC

Depressa!
(Encenen el foc, fan gran fumera i agiten els mantells per cridar l'atenció del navili que oviren a l'horitzó.)

MARTA

(Mirant la imatge amb esglai infinit.)
No pot ser! No pot ser!

MARC

Oh, meravella!

CAP DE FOC

Encara no ens han vist!

EL TIMONER

Més fum!...

EL TIMONER

S'ovira distintament!

(Es fa un silenci de palpitant ansietat. Tots romanen mirant ansiosament. Marc ha pogut, per un esforç suprem, posar-se de genolls. Marta devalla lentament fins al seu costat, amb els ulls oberts espantosament per una terror sense límits.)

AGNÈS

Mes no s'acosten!

CAP DE FOC

Llestos, més foc!

(Altra pausa d'ansietat infinita.)

MARTA

No, no pot ser! Es sols deliri!

(De sopte una veu terriblement esverada crida :)

BAPTISTA

Viren!

EL TIMONER

(Amb un crit furiós.)

No!!

QUALQUES

(Amb crits d'horror.)

No ens han vist!...

ALTRES

A naltres!...

AGNÈS

Salva'ns, oh Verge!

(Una cridòria immensa de desesper sens mida s'eleva.)

ESTEVE

No!... A nosaltres!

MOLTS

A nosaltres!

EL TIMONER

Maledicció! Maledicció!

MOLTS

A nosaltres!

CAP DE FOC

Viren cap a Occident!

AGNÈS

Pietat!

BAPTISTA

Salveu-nos!
(*En l'últim estrem de la follia.*)

AGNÈS

Per pietat!

BAPTISTA

Un miracle!

CAP DE FOC

No, no ens veuen!

EL TIMONER

Tot és en va!

L'EPILÈPTIC

No, no!!

EL VELL SIMÓ

La mort sols resta!

CAP DE FOC

Desapareixen!

AGNÈS

Compassió!...

BAPTISTA

No ens veuen!

EL TIMONER

Oh, ràbia!...

EL VELL SIMÓ

Som damnats!

ESTEVE

Sense esperança!

(I llavors uns s'ajassen per terra tremolant d'angoixa, plorant com a folls, alstres es colpegen, altres s'estripen la roba, mentre que Marta allargant els punys closos a la imatge, crida :)

MARTA

Oh, Verge despietada, inexorable!
A tots ens has traït! Per què ens menties?...

(Es fa un espantós silenci. De sopte la veu del vell Simó diu :)

EL VELL SIMÓ

Paguem afrós pecat!

(I llavors Marta, fora de sí per complert, es llença al mig de l'escena i crida :)

MARTA

Sí; per ma culpa
tots morireu!

AGNÈS I ELS DOS NOVICIS

Què dius?

MARTA

Estic damnada!

MARC

(Abraçant-se-li als genolls.)

Calla!!

MARTA

Jo us he mentit!!

EL VELL SIMÓ

(*Amb un gran crit.*)

Tu? No és possible!

MARTA

He pregat amb vilesa! Oiu-me! Oiu-me!
No puc resistir més! Sóc jo la causa
de vostres mals, jo sola la culpable!
(*Amb un gran crit.*)
Sóc en pecat mortal!!

(*Tots s'arremolinen empenyent-se furiosos, al sentir les paraules de la dona. Marc, arrossegant-se sobre els genolls, prega* :)

MARC

No, no heu d'oir-la!

AGNÈS

Marta!

EL TIMONER

(*Furiós.*)

Sí! Ha de ser ella, car culpable
és de la pèrdua del navili nostre!

EL VELL SIMÓ

Tu?!...

MARTA

Sí! Jo solsament! Oiu-me, oiu-me!
Vàreig abandonar-me a l'ubriaguesa
d'unes dolces paraules i la Verge
va negar-se a restar entre mos braços!
Després en mi va obrir-se una altra vida,
vàreig sentir la fembra que es frisava
sota el cànem teixit d'aquesta túnica,
i un gran amor va fer desaparèixer
tot el record de la missió sagrada!
Mes llavores tement la ira divina
vaig demanar la mort, la mort gloriosa,
i aquest hom, el meu hom, pres de follia
per mes paraules, va portâ el navili
a estenallar-se sobre d'eixes roques!
I vostres precs i vostres clams d'angoixa
varen dur-me a pregar sense esperança
caiguda en el pecat! I no va oir-me

el cel i ens va mentir amb la fingida
il·lusió de la nau! La mort aquella
que vàreig pregâ ahir, deu-me-la valtres,
i així vengeu en mi vostra desfeta!

MARC

No l'escolteu!

EL TIMONER

A mort, a mort la fembra!

TOTS

Arrosseguem-la!
Al mar!...

MARC

(Defensant-la amb el seu cos.)
Arrera! Arrera!!

MARTA

I què em fa a mi, la Mort, si sols en ella
he de trobar la pau, tant desitjada?
Si sé que al caure morta de mos llavis
l'últim alè, recollirà ta boca!...

TOTS

A mort!...
A mort!...

EL VELL SIMÓ

La fembra i el pirata!

MARC

Oh, sí!...

MARTA

(Abraçant-lo follament.)
Junyits per sempre en la mateixa
condempnació i el mateix goig!

EL TIMONER

Occiu-los!...
(Amb espantosa cridòria, folls de ràbia, els envolten, escometent-los. Marc cau sense vida. Marta, ferida mortalment, es redressa amb un impuls suprem i crida:)

MARTA

Mort, vina a coronar nostra victòria,
Mort, gran mare pietosa, obre'ns els braços!
Radiants dues ànimes s'hi llencen!!...

(Cau morta damunt el cadàver de Marc. Tots com a folls es llencen al seu damunt rabejant-se en els cadàvers i anat-los a llençar al mar.)

TOTS

Al mar els maleïts!
A fons!
Per sempre!!...

(Foll tumulte. Martinet i l'Epilèptic a l'esquerra, s'abracen amb la imatge i amaguen la faç horroritzats. Rapidíssimament es tanca la cortina.)

FINIS TRAGŒDIA

La Comèdia Catalana
Biblioteca de Teatre Selecte

Director: J. NAVARRO COSTABELLA

OBRES PUBLICADES

Cap de Flames. — El marxant de Venècia — L'ender de bodes. — La cançó del vell Cabrés. — La careta i Can d'una nit d'istiu. — Espectres. — La mitja taronja. — l dama enamorada. — La dama de les camèlies. — Qui compra maduixes? i El pati d'en Llimona. — Joventut príncep. — La família Rocamora.

DEMANEU-LES A LA

LLIBRERIA ITALIANA

Rambla Catalunya, 125

DISSABTE

Edició definitiva de la tragedia en tres actes de SILV PELLICO, traduida per Alfons Maseras,

Francesca de Rímini

Volum XIII Preu: 50 Ct